

Paul Valéry (1871–1945), unul dintre cei mai mari poeți francezi din toate timpurile, s-a născut pe țărmurile Mediteranei, la Sète, dintr-un tată corsican și o mamă cu origini geneveze și istriote. A crescut la Montpellier, unde își ia și licența în drept. În 1892 se stabilește la Paris și începe să scrie versuri, avându-l ca mentor pe Stéphane Mallarmé, și cunoaște mulți mari artiști ai secolului XX, dintre care unii îi devin prieteni de-o viață: pictori, scriitori, critici. Lucrează o vreme ca redactor cultural la Ministerul de Război. Apoi devine conferențiar și este primit în Academia Franceză. Una dintre marile sale moșteniri culturale este suita de 261 de caiete de jurnal, din care în limba română au apărut până acum doar o mică parte. La fel ca în poezia sa, regăsim în ele o gândire extrem de originală, fertilă, sursă neprețuită de inspirație pentru multe generații de creatori.

Paul Valéry

CAIETE
—*fragmente*—

Traducere din franceză, prefață și cronologie
de Marius Ghica

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

PREFAȚĂ

În număr de 261 și însumând 26 600 de pagini (29 de volume) în ediția facsimilată apărută la Centre National de la Recherche Scientifique între 1957 și 1961, Caietele lui Paul Valéry reprezintă un impresionant monument de gândire vie, un jurnal de reflecții în care autorul își nota cu religiozitate, aproape zilnic, între orele patru și opt dimineața, meditațiile sale asupra problemei care l-a preocupat până la sfârșitul vieții: aceea de a afla care este substratul gândirii umane, care sunt mecanismele funcționării mentale, posibilitățile și limitele intelectului. „Ce poate omul?” – se întreabă, statornic, Domnul Teste.

Cele 29 de volume masive ale Caietelor valéryene, reproduse în facsimil, precum și ediția în două volume apărută la Gallimard, în colecția „Bibliothèque de la Pléiade” (am spune că mai cu seamă aceasta, de mai largă circulație, beneficiind totodată și de o grupare tematică a fragmentelor), au revelat cititorilor noi valențe ale operei lui Valéry.

Amplitudinea și complexitatea disciplinelor care au intrat în raza gândirii valéryene sunt descumpănitoare. Biologie și matematici, fizică și psihologie, filozofie, artă și limbaj – sunt doar câteva dintre domeniile asupra cărora autorul Domnului Teste a meditat cu pătrundere, intuind multe poteci pe care le străbate mișcarea contemporană de idei.

Paul Valéry este un mare contemporan al nostru mai ales prin ideile poetice și estetice ale teoreticianului și analistului

actului de creație artistică, pe care le-au validat și preluat teoria literară și gândirea estetică a sfârșitului de secol XX și începutului de secol XXI, prin intuițiile și previziunile moralistului care a simțit cursul lumii, al istoriei și devenirea spiritului european, precum și prin câteva intuiții ale gândirii sale „științifice“.

Multe dintre conceptele și demersurile celor care se ocupă astăzi de poetică, de estetica receptării sau de teoria textului își au sorgintea în scrierile valéryene. Modul de a concepe devenirea literaturii nu ca pe o sumă sporitoare de opere și autori, ci ca pe o „istorie a spiritului în calitatea sa de producător sau consumator de literatură“, idee care i-a sedus, între primii, pe Borges sau Blanchot; considerarea limbajului poetic ca un „limbaj în limbaj“, ca „deviere“ (*écart*) de la normele de funcționare a limbajului uzual; devalorizarea noțiunii de „literatură“ și întoarcerea gândului spre actul de a scrie; textul înțeles ca producere: conceperea textului nu ca expresie a unor sensuri prestabilite, ci ca producere de sens în chiar actul lecturii („mes vers ont les sens qu'on leur prête»); imposibilitatea de a separa textul „produs“ de procesul „producerii“ sale; recuzarea „biografismului“ și conceperea actului de creație ca pe un proces de impersonalizare, în spatele căruia nu vom descoperi un autor anume, ci o „mașină“ de limbaj producătoare de efecte literare și de „plăcere estetică“ – sunt doar câteva dintre ideile valéryene reluate și dezvoltate în scrierile unor R. Barthes, J. Derrida, Ph. Sollers, Tz. Todorov, J. Ricardou, G. Genette, ale altor filozofi, teoreticieni literari, lingviști, stilisticieni, semioticieni, poeticieni, gramatologi revendicați de (sau făcând parte din) grupul de la *Tel Quel* (numele însuși trezește ecouri valéryene). Pentru una din tezele centrale ale „esteticii receptării“, promovată de școala de la Konstanz, Hans Robert Jauss este, după cum mărturisește, recunoscător esteticii valéryene. E vorba despre noua accepție a termenului de poiesis, care, odată cu Valéry, desemnează, pe lângă actul propriu-zis al

facerii, și „procesul prin care receptorul devine participant la crearea operei“. După cum Noua critică americană și, în genere, orientarea formalismului contemporan se așază foarte bine sub teza exprimată în aceste cuvinte din *Choses tues*: „Operele frumoase sunt ficele formei lor, care se naște înaintea acestora“ (*Œuvres*, Gallimard, „Bibliothèque de la Pléiade“, Paris, 1960, vol. II, p. 477).

Cititorul va repera cu ușurință germeii valéryeni, preluați și recunoscuți sau trecuți sub tăcere, care au dat rod în câmpul literelor de la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI.

Referindu-se la rigoarea reflecțiilor pe marginea actului de creație, de pildă, Brunschwig îl considera pe Valéry un „Poincaré artistic“, iar autorul *Exercițiilor de admirație*, unul dintre cei mai aspri critici ai gândirii valéryene, nu putea totuși să nu remarce că „problemele pe care Valéry le-a înfruntat ca expert, ca inițiat, sunt cele ale formei sau, mai exact spus, ale scriiturii“; același Cioran aprecia că formula „geniu sintactic“, „aceste cuvinte ale lui Claudel despre Mallarmé i se potrivesc tot atât de bine, dacă nu și mai bine, lui Valéry“.

Dintre savanți, cei ce l-au cunoscut mai îndeaproape în timpul vieții, prețuindu-l și înconjurându-l cu prietenie – Louis de Broglie, Jean Perrin sau Émile Borel –, au remarcat inteligența pătrunzătoare a lui Valéry, capacitatea de a sesiza ceea ce este esențial într-o problemă, de a scruta câmpurile regionale ale ființei umane cercetate de știință, de a descoperi, printr-o rară putere a extrapolărilor și analogiilor, raporturi între realități aparent divergente, a le vedea posibilele dezvoltări; în sfârșit, i-a fost remarcată înzestrarea de a-și exprima gândurile prin judecăți sigure, formulate clar și cu o precizie extremă.

Mecanismul relației gândire–limbaj; căile și metodele noi pe care le caută în explorarea spiritului, ajungând până la a anticipa unele demersuri ale ciberneticii și informaticii,

prefigurând, de pildă, posibilitatea elaborării unor „modele“ mecanice și matematice ale gândirii umane, înțelesă ca act de „negentropie“; extrapolarea în domeniul funcționării minții a noțiunilor termodinamice de ciclu și fază, de transformare și conservare a energiei; sesizarea unor strânse similitudini între procesele de transmitere a mesajelor în sistemele electrice, biologice și neuropsihice; analizele pe care le face în domeniul funcționării minții; tentativa de a lumina acea „conștiință a conștiinței“, pentru a vedea care sunt șansele și limitele auto-cunoașterii etc.

Acest volum din proiectul versiunii românești a unei selecții a Caietelor valéryene urmează ediția Paul Valéry, *Cahiers*, două volume, Gallimard, „Bibliothèque de la Pléiade“, Paris, 1973–1974.

Poate va veni și ziua când vom reuși să publicăm, cu alte suporturi financiare, totalitatea reflecțiilor și notelor din cuprinsul *Caietelor* lui Valéry.

Reflecțiile grupate sub titlurile Caietele (*Les Cahiers*) și Limbaj (*Langage*) fac parte din primul volum al ediției franceze folosite de noi. Celelalte, care apar sub titlurile Artă și estetică (*Art et esthétique*), Poietică (*Poïétique*), Poezie (*Poésie*) și Istorie-Politică (*Histoire-Politique*), fac parte din al doilea volum al ediției franceze.

Cronologia pe care am așezat-o înaintea fragmentelor din *Caiete* reprezintă o versiune românească, prescurtată și adaptată, a Introducerii biografice (*Introduction biographique*) semnate de Agathe Rouart-Valéry și publicate în *Œuvres*, vol. I, Édition établie et annotée par Jean Hytier, Gallimard, „Bibliothèque de la Pléiade“, Paris, 1957.

Cititorul nefamiliarizat cu textul *Caietelor* valéryene va fi surprins de punctuația cu totul particulară folosită de Valéry. Reproducem mai jos o însemnare din *Caiete*, reluată la capitolul Limbaj, în care Valéry își exprimă, în linii mari, concepția originală asupra punctuației:

PUNCTUAȚIE

Este criticată maniera mea (sau abuzul) de a folosi – cuvinte subliniate, cratime, ghilimele.

Ceea ce înseamnă, pe scurt, a spune sau a face manifest că eu găesc insuficientă punctuația obișnuită.

Dacă am fi cu adevărat „revoluționari“ (À la russe), am îndrăzni să aducem modificări convențiilor limbajului. Punctuația noastră este vicioasă.

Este în același timp fonetică și semantică și insuficientă pe ambele planuri.

Nimic nu indică, la lectură, că trebuie (de pildă) să reiei un anumit ton de început de frază, după ce vei fi adoptat un altul în timpul pronunțării câtorva cuvinte (interpolând o remarcă –).

– De ce nu semne ca în muzică? (unde, de asemenea, lipsesc). Semne de viteză, de accentuare a articulării – opriri de durată diferită. „Vivace“, „solenne“, staccato, scherzando. Un bun exercițiu, la școală, ar fi să se dea elevilor să noteze un text în acest mod.

Urmând aici ediția *Caietelor* valéryene publicată la Gallimard, am coroborat, pe alocuri, textul acestei ediții cu cel apărut în facsimil, la Centre National de la Recherche Scientifique. Ținând cont de caracterul ediției de față, am folosit ca text de bază pe cel publicat de Gallimard în colecția „Bibliothèque de la Pléiade“. Am păstrat, cu foarte rare excepții, punctuația de acolo, conduși de aceleași principii care au guvernat și întreprinderea celei ce a îngrijit ediția Pléiade. Iată ce scrie Judith Robinson în nota referitoare la „prezentarea tipografică a ediției“: „Ni s-a părut esențial să ne supunem autorității acestui pasaj (cel citat și de noi mai sus) și, în total acord cu familia lui Valéry, am respectat deci punctuația autorului până și în anomaliile ei. În afara cazurilor în care este clar că Valéry a uitat să pună o virgulă sau o cratimă, să sublinieze un titlu etc. Folosirea foarte frecventă a liniilor de pauză în locul virgulelor sau punctelor a ridicat probleme tipografice deosebite. Le-am rezolvat cât ne-a stat în putință, păstrând liniile de pauză peste

tot unde ni se pare că au o valoare semantică incontestabilă (adică peste tot unde ele reprezintă o pauză, un nou elan, o ezitare sau un fel de stare de suspensie în spiritul lui Valéry), dar înlocuindu-le cu un punct în celelalte cazuri, mai ales la sfârșitul multor fraze. Este inutil să semnalăm cititorului avertizat interesul extrem al acestei folosiri a liniilor de pauză și a altor semne de punctuație, precum punctele de suspensie, pentru o înțelegere profundă a înseși respirației gândirii valéryene, respirație care se traduce, la fel ca la Mallarmé sau la Apollinaire, nu numai prin cuvintele scrise, ci și prin tăcerile și golurile care le înconjoară. În general, și în măsura posibilului, am ținut să lăsăm textelor lui Valéry aparența și caracteristica lor de note improvizate, în care gândirea, întotdeauna în căutare de sine, rămâne atât de des voit neîncheiată și suspendată de un veșnic semn de întrebare.“

Am căutat, la rândul nostru, să păstrăm, pe cât posibil, punctuația lui Valéry, tocmai pentru a face vizibile eforturile și sinuozitățile unei gândiri care încearcă să-și analizeze propriile demersuri în chiar actul reflecției. Dar, ținând seama de rosturile ediției de față și de faptul că cititorul avizat și dornic să cunoască îndeaproape aceste documente unice în felul lor – Caietele valéryene – are posibilitatea de a le consulta la Biblioteca Națională a României, am sacrificat rigoarea filologică atunci când am socotit că fidelitatea extremă poate să împietze înțelegerea gândului valéryan, și așa tenebros nu o dată prin profunzime.

Reflecțiile cuprinse în Caietele valéryene – „Încercări, Schițe, Studii, Crochiuri, Bruioane, Exerciții, Tatonări“, cum le numește Valéry însuși, nu au fost publicate de autor în timpul vieții. Totuși, gândul de a pune ordine în aceste însemnări, de a le clasa tematic și de a le face publice nu i-a fost străin. Încă din 1908, Valéry a încercat să extragă din caiete notele sale și să le grupeze sub câteva titluri. Abandonează însă

întreprinderea, dezarmat în fața imensei cantități a materialului. Mult mai târziu apoi, prin 1921, la îndemnul câtorva prieteni, încearcă o nouă ordonare tematică a notelor din caiete – așa cum mărturisește în aceste rânduri dintr-o scrisoare către Pierre Féline:

Am profitat de o plecare a familiei pentru a scoate din somnul lor toate hârtiile mele, note, care s-au strâns de treizeci de ani.

Ce să scot de aici? – Mai întâi, răul de mare în fața acestui haos al „ideilor mele“ pe care îl presimt inutilizabil și trebuind să fie idilizat.

Aș avea nevoie de trei sclavi sau eunuci inteligenți și înfinit de supli. Unul mi-ar citi hârtiile, celălalt ar spune dacă înțelege, al treilea ar fi steno-dactilograf.

Și, de altfel, m-ar plictisi repede să fac această treabă împreună cu ei. Mi-ar trebui un negru, un galben și un alb – secretari.

Într-adevăr, mai multe secretare au făcut, pe rând, această muncă, dactilografiind, așa cum le cerea Valéry, în dublu exemplar, extrasele din caiete pe care autorul le revedea, le adnota și apoi le clasa în câte o rubrică. Rezultatul acestei munci istovitoare: un vraf de dosare, purtând fiecare un titlu și cuprinzând zeci de mii de pagini dactilografiate.

Lista completă a titlurilor de rubrici folosite de Valéry este de 31, la care se adaugă alte 215 subtitluri. În ediția apărută în colecția Pléiade, publicarea tematică a notelor din *Caiete* urmează această rubrică de bază care aparține lui Valéry. Vol. I: Les Cahiers, Ego, Ego scriptor, Gladiator, Langage, Philosophie, Système, Psychologie, Soma et C E M, Sensibilité, Mémoire, Temps; Vol. II: Rêve, Conscience, Attention, Le Moi et la personnalité, Affectivité, Éros, Thêta, Bios, Mathématiques, Science, Art et esthétique, Poïétique, Poésie, Littérature, Poèmes et PPA, Sujets, Homo, Histoire-Politique, Enseignement.

Barele oblice // marchează ezitarea lui Valéry între două cuvinte sau sintagme. În textul manuscris facsimilat, ezitarea

este semnalată prin aşezarea între rânduri a unei a doua variante a expresiei, deasupra primeia. Acest lucru a fost redat de noi astfel: „Bunul Dumnezeu /Muza/ ne dă pe nimic primul vers – Dar noi trebuie /e de datoria noastră/ să-l facem pe al doilea să rimeze cu primul.“

Am folosit parantezele drepte [], în conformitate cu uzanţa şi cu textul ediţiei Pléiade, pentru a întregi prescurtările care abundă în *Caietele* valéryene: de pildă V[ictor] H[ugo]. Am completat însă tacit, fără a mai marca prin paranteze drepte, numeroasele abrevieri de felul „q.q.c.“ pentru „quelque chose“ („ceva“), „p. ex.“ pentru „par exemple“ („de exemplu“) etc.

Am dat la subsolul paginilor, acolo unde a fost cazul, cu precizarea „adaos“, cuvintele sau pasajele care, în Caiete, vin să completeze sau să rezume un gând, dar pe care Valéry nu le-a introdus în corpul textului, fie din lipsă de spaţiu, fie că – socotea autorul – întrerupeau cursul gândului.

Am adăugat între paranteze, la sfârşitul fiecărui extras, anul înscris în caietul original unde apare fragmentul respectiv.

Un aspect foarte important în economia *Caietelor* rămâne însă nerezolvat în textul nostru – aspectul vizual. Asemenea marelui său idol, Leonardo da Vinci, al cărui model îl păstra statornic în spirit, Valéry năzuia la o gândire grafică, în care gândul întrupat în cuvinte să fie slujit totodată de reprezentări, formule, desene, semnificări grafice. Multe din notele, reflecţiunile, demonstraţiile sale sunt dublate de astfel de reprezentări grafice, desene, acuarele, laviuri, guaşe etc. aparţinând lui Valéry, dintre care în prezenta ediţie reproducem doar câteva; ele vin să susţină, să întregescă, să nuanţeze gândul care se adresează, astfel, deopotrivă minţii şi ochiului.

MARIUS GHICA

CAIETELE

Aici nu am de gând să încânt pe nimeni. (1897–1899.)

Un nesfârșit dialog cu mine însumi. (1897–1899.)

De publicat, într-o zi, această căutare, mai cu seamă în forma sa: am făcut asta și asta. Un roman, dacă vreți, și, cu voia dumneavoastră, o teorie.

Teoria despre mine însumi. (1897–1899.)

„...Prezint aceste studii ca – o tentativă, iar această tentativă înșăși ca pe un semn al mirării ce m-a cuprins atunci când mi-am dat seama că ea nu fusese încă deloc încercată.“ (1898.)

Pentru a înțelege ceea ce am întreprins eu aici, lepădați-vă de orice obișnuință literară – chiar de logică pur și simplu – fiecare pagină – începe aici ceva care nu este legat de cea precedentă decât prin ținta finală – Și cu toate acestea este o singură frază continuă în care așez o altă frază *principală*.

Operă de artă făcută cu elementele gândirii înseși. (1899.)

Asemenea unui animal intelectual – spiritul său, precum o fiară puternică, se mișcă – strivește – într-un cerc. (1900–1901.)

Simt toate aceste lucruri pe care le scriu aici – aceste observații, apropieri, ca pe o încercare de a citi un text, iar acest text conține o mulțime de fragmente limpezi. Întregul este întu-necat. (1902.)

Încercări, Schițe, Studii, Eboșe, Ciorne, Exerciții, Tatonări.
(1903–1905.)

Tot ce este scris în aceste caiete ale mele are ca însușire dorința de a nu fi niciodată definitiv. (1905.)

Adesea scriu aici o frază absurdă chiar în locul unei sclipiri care nu a putut fi prinsă – ori nu a fost o sclipire. (1905.)

După câteva asalturi fără rezultat, nu renunța, nici nu insistă. Însă păstrează problema care te preocupă în acele pivnițe ale spiritului tău unde ele devin mai fructuoase. Schimbă-le pe amândouă. (1905–1906.)

În aceste caiete nu-mi scriu „opiniile“, ci plăsmuirile mele. Nu *ajung* la ceea ce scriu, ci scriu ceea ce conduce – unde? – Notez figuri care se formează din ele însele, pe care le continui uneori – pe care nu le consider mai clare, mai armonioase, mai exacte decât altele. Mă opresc înainte să scriu că ele nu semnifică nimic, spunând contrarul. Nu merită osteneala, căci știu ce valoare au ele pentru mine. (1915–1916.)

Ceea ce îmi vine în minte nu devine cu adevărat „gândul meu“, opinia mea – proiectul meu – decât după ce a fost controlat, acceptat, adoptat cel puțin provizoriu și destinat unei elaborări sau unei păstrări sau unei aplicări – –

Astfel, ceea ce scriu aici este adesea scris nu ca „gând“ al meu, ci ca gând posibil, care va fi al meu sau nu, iar în acest ultim caz va fi eliminat.

Doar pe judecătorul acestui ceva care îți vine îl putem *critica* într-un autor. (1917.)

Scriu aici ideile care îmi vin. Dar asta nu înseamnă că le accept. Este prima lor stare. Netrezite încă. (1921.)

Sunt zile hărăzite ansamblurilor și zile hărăzite detaliilor.
(1922–1923.)

Problema cu care mă confrunt din ce în ce mai mult este aceea de a-mi ordona gândurile și de a le ordona nu exterior, ci organic și util. (1924.)

„Am credința că pe calea indicată aici spirite mai bune decât al meu vor găsi multe lucruri noi.“ (1925.)

Munca mea este de Penelopă. munca din aceste caiete – căci ea constă în a ieși din limbajul obișnuit și a recădea în el, a ieși din limbaj – în general – adică din – trecere și a te întoarce la el. Așa cum acul străpunge și iarăși străpunge, în ambele sensuri, suprafața țesăturii, tot astfel spiritul străpunge și reapare și trasează și regăsește firul său, lumea care este suprafață, canavaa de categorii. El creează aici desene și începuturi de desene... Broderie.

– Și există în mine ceva care e¹. (1927–1928.)

La ce dracului slujește, va sluji, poate sluji tot ce pun eu aici? Sunt tatonări ale dimineții; iar eu sunt parcă *nu-eu- însumi*, pustiit în sentimentul pe care îl am în timpul zilei, când vreo împrejurare mă împiedică să-mi fac o oră sau două de cultură psihică fără obiect, între 5 și 7. Mereu aceleași idei începând din 92! (1933–1934.)

EGO

Mă încredințez că nu scriu *niciodată* în aceste caiete ceea ce ar reprezenta plăcerea mea, și *puțin* truda mea; nici ceea ce este pur momentan în general. Descrieri. Ci ceea ce îmi pare a fi de natură să sporească puterea *mea* de transformare – să modifice prin combinație – implexul meu.

Aceasta presupune un fel de credință în nu știu; ce *edificare*... (1934–1935.)

1. *Pasaj neîncheiat.*

ORA OPT

Trezit înainte de ora 5 – la ora 8, mi se pare că am trăit deja o întreagă zi prin spirit și mi-am câștigat dreptul de a fi prost până seara. (1935.)

Încerc și am încercat – pentru uzul meu personal și fără cea mai mică intenție de difuzare – (dimpotrivă!) să văd ceea ce văd – și să mă reduc la ceea ce pot.

Tocmai aceasta o compar eu cu valoarea Aur. (1935.)

La această oră 5, îmi repugnă să fiu obligat să lucrez cu spiritul gândindu-mă la opinia celuilalt.

Este ora când ești cel mai puțin asemenea celuilalt, cel mai unic cu puțință – (1937.)

EGO

Aceste caiete sunt viciul meu. Sunt totodată contra- opere, contra-desăvârșire.

În ceea ce privește „gândirea“, *operele* sunt falsificări, pentru că elimină provizoriul și irepetabilul, instantaneul și amestecul de pur și impur, dezordine și ordine. (1937-1938.)

Ei vorbesc despre viață intelectuală – despre Gândire etc. Dar să nu ne împăunăm.

Îmi trebuie, dimineața, acest caiet și țigara – și la fel de necesare. Fără asta, sufăr. Caietul este manie, însă obișnuința este atât de veche și de puternică, încât „valoarea“ însăși a lucrurilor care vin dinspre spirit (adormite încă, pe jumătate) spre caiet devine *obișnuință*.

Asemenea unei vițe-de-vie al cărei rod ar fi „mai bun“ la fiecare 4 ani – Vom numi *BUN* vinul anului (C + 4 N), iar¹ „Valoarea“ va fi calitatea *punctelor de aplicare* – (sau de vedere). (1938.)

1. *Adaos marginal cu trimitere*: acest BUN va deveni independent de gust!

Ce fac eu, așadar, aici?

Nu fac, de fapt, decât să redeseenez ceea ce am gândit ca primă intenție. Iar aceste caiete sunt niște calcuri succesive. (1939.)

Deodată, *VĂD* această masă unde mă instalez în fiecare zi.

Deodată o descopăr, împreună cu toată dezordinea mea personală, pe acest sălaș al constanței mele, unde s-au sprijinit atâția eu însumi, atâtea dezgusturi și complezențe, neplăceri, dorințe, anxietate, nerăbdări și plictis – atâtea atitudini.

De 40 de ani ea îmi poartă mâinile, aceste eterne caiete și micile mele opere, de la începutul lor până la sfârșit. (1940.)

JURNALUL EULUI –

Nu scriu „jurnalul meu“ – M-ar plictisi prea mult să scriu CEEA CE am văzut că uit; CEEA CE nu prețuiește nimic altceva decât truda imensă de a scrie ceea ce nu prețuiește nimic; – nu este nici urât nici frumos, nici adevărat nici fals, (dacă este complet) – nici măcar eu sau un altul – și care este. pentru un altul, cât va voi el de *arbitrar*. Regret că nu am notat multe lucruri curioase văzute sau auzite câteva impresii singulare. Am notat numai „idei“ – sau mai degrabă – (în general) *momente* deosebit de simple sau deosebit de noi sau deosebit de fecunde-în-aparență, oare se produceau „în mine“. (1940.)

EGO. ACEASTA.

Scriu aceste note oarecum tot așa cum faci game – și ele se repetă pe aceleași note de 50 de ani cam tot așa cum te plimbi la aceeași oră – în fiecare zi. Iar eu le scriu nu pentru a face din ele vreo operă sau vreun sistem, ci așa cum ar trebui să trăiesc nedefinit, îndeplinind o funcție staționară – la fel cum un păianjen își țese pânza fără un a doua zi și fără un trecut, așa

Ligne (et surface) sont les
perceptions tactiles qui se suffisent à
exciter un mouvement déterminé
et réciproquement.

La présence
d'action se présente
ou non

<i>Prefață</i>	5
<i>Abrevieri (Rezumatul simbolurilor și al abrevierilor folosite de Valéry)</i>	13
<i>Cronologie</i>	15
CAIETELE	
Limbaș	69
Filozofie	96
Artă și estetică	147
Poetică	194
Poezie	248
Istorie – Politică	296